

СТАНОВИЩЕ

от доц. Д-р Николай Моцов

НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София
относно дисертационен труд
за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“
представен от

Мария Росенова Русева

докторант на самостоятелна подготовка към Вокален
факултет,

Катедра „Пеене“, НМА „Панчо Владигеров“

На тема:

***Интерпретативни подходи към немската
солова песен: певческата дикция като
основен компонент на художествения израз***

Дисертационният труд на докторантката Мария Русева е свързан с интересна тема - „*Интерпретативни подходи към немската солова песен: певческата дикция като основен компонент на художествения израз*“ и както самата авторка изтъква „До момента в българското научно поле не е правено специализирано изследване и не съществува методическо пособие, което да представя систематизирано правилата на немската певческа дикция“. Това наистина е така и сам по себе си този факт носи приносен характер на труда. В своята разработка тя много детайлно изследва материя, която е много полезна не само в академичния процес

при обучение на студентите, но и в изработването на всяко едно художествено произведение и неговото пълноценно и вярно интерпретационно представяне на професионалната сцена.

Част от мотивацията на Мария Русева за написване на темата е свързана с нейната интересна биография. През 2004 г. учи като стипендиант в Академията за млади хорови диригенти в Тимендорф (близо до град Любек, Германия), ръководена от Ханс-Йоахим Лустиг. В периода 2004-2006 година продължава своето следване в Robert Schumann Hochschule (Висшето училище за музика) в Дюселдорф при ректора на училището - проф. Раймунд Виперман. Както самата тя отбелязва, в този период разширява своите умения, кръгзор, които повлияват на бъдещото ѝ професионално развитие. Задълбочените теоретични познания, участието и в редица международни майсторски класове за интерпретация на немската песен, черпенето на опит и знания от различни специалисти в областта, като пианистите Дейвид Лутц и Хартмут Хьол, срещата през годините с певци, хористи, солисти, детайлната работа и усърдие за резултатност, са мотивацията, която формира желанието за написване на темата.

Поставените цели и задачи на дисертационния труд са изпълнени. В глава първа докторантката разглежда „художествената песен и песенната дикция като обекти на изследване в българското теоретично пространство“. В тази част Русева прави обзор на художествената песен, базирайки се на вече готови разработки и трудове на Боряна Ламбрева, Ермила Секулинова-Швайцер, Ана Линчева, Николай Моцов, Благовеста Ангелова, Маргарита Баснарова, Иванка Нинова, Емелина Горчева, Росица Борисова и др. Много акуратно цитира авторите, като прави своите обобщения в насока, свързана с темата в разглежданата част от труда.

Проследяването на целия процес, свързан със зараждането на художествените песни, тяхното разпространение чрез формирането на популярните певчески двойки (Морфова-Проконова), певци (Констанца Кирова), педагози (Мара Маринова-Цибулка) е важен, защото обяснява създаването на условията за навлизането на немската песен и нейното разпространение у нас. Тази част е важна, тъй като служи за основа на по-нататъшното разработване на труда. Авторката споделя, че най-близък до темата на изследване е трудът на **Албена Кехлибарева** “Накои естетически, артикулационно-фонетични и ансамблови проблеми в интерпретацията на “Lied“. Базирайки се на този труд, анализирайки и извеждайки важни моменти, които доразвива, Русева обогатява своята тема. Докторантката завършва тази глава с лично интервю и разговор с камерзенгерин Анна Томова-Синтова, както извежда отговори на важни въпроси чрез разговорите на Мариане Целгер-Фогт с голямата наша певица Веселина Кацарова, издадени на български език под заглавието “Пея с тяло и душа. За изкуството да бъдеш певец“. Така структурно тази глава изглежда завършена, подредена с много важни лични изводи и обобщения на авторката, които слагат една добра основа за по-нататъшното разглеждане и развитие на темата на труда.

В глава втора и трета Русева навлиза в същината на материята, която заема основна и важна част от заглавието на дисертационния труд, а именно „певческата дикция, като теоретичен проблем...“. и „певческата дикция в контекста на педагогическата и изпълнителската практика“. Авторката осветлява въпроса за дикцията като подробно разглежда материята, особености на певческите школи, певческият апарат и функцията му да се запази като музикален инструмент, който се изразява чрез словото. Тя смята, че „в българската вокално-дидактическа литература такъв основен въпрос като този за певческата дикция е слабо

или почти никак засегнат“. Това ѝ дава мотивация да изследва и развие този така важен въпрос, засегнат в дисертационният труд. И тя го прави изключително последователно и обстойно, придавайки значимост на своето изследване. Интересни са наблюденията и изводите ѝ относно основните прояви на гласа - пеенето и говорът, певческото дишане, свързано с тези процеси. Защищава своите тези, базирайки се на обосновани примери от автори като Станиславски, Максимов, Борисова, Виготски, Сотирова, Карапетров и др. Търси отговори на много въпроси и в исторически план, проследявайки достигналите до нас теоретични разработки в областта на вокалната дидактика, започвайки с най-ранните трактати на Венецианската и Болонската школа през XVI и XVII век (Царлино, Цакони, Качини, Този, Манчини), през съчиненията на Парижката консерватория и Френската школа в XVIII и началото на XIX век (Берард, Менгоци, Манщайн, Дюпре, Лабаш и Гарсиа - баща и син), ръководствата на Италианската школа от XIX век (Ламперти), разпространението на белкантовите принципи в Германския свят средата на XIX и началото на XX век (Лили Леман, Манщайн), достигането до идеята за немска певческа школа, базирана на немски принципи (Шмит, Хей, Щокхаузен, Маркези, Хуслер) и пренасянето на италианската певческа традиция в Америка (Карузо, Терачини, Пертиле, Волпи). В крайна сметка тя заключава, че няма педагог или изследовател, който да разглежда певческия процес изолирано от въпроса за произношението на текста, фонетиката и артикулацията и тяхното значение за изразителността в предаване на художественото съдържание. Този важен извод ѝ дава основание да навлезе още по-дълбоко в същината на материята и да представи още важни въпроси, свързани с темата. Интересни са примерите дадени в глава трета, свързани с големите имена от световната сцена, като Дитрих Фишер-Дискау, Криста Лудвиг, Елизабет Шварцкопф, Томас Квастхоф и Томас Хемспън. Техният опит, висок професионализъм внасят

допълнителен нюанс в изследването. Примерът на тези певци, доказани в областта на песенното творчество е ярък и личните изводи и тълкувания като изпълнители, обогатява труда. Авторката е използвала изключително подробен материал от световната интернет библиотека. Интересно и полезно е съчетаването на анализите на тези знаменитости върху конкретна проблематика, свързана с изследването, както и личните изводи на докторантката върху някой техни изпълнения. Тук тя показва задълбоченост и професионален поглед, който прави тази част от темата изключително важна и ценна.

В следващите няколко глави Русева постепенно и убедително навлиза в сърцевината на представеният труд. Отново срещаме едно богатство от примери и анализи на известни експерти, които засягат темата на тази тясна взаимовръзка между словото, музиката и изразните средства и имат за цел постигане на онова, което “в живота минава незабелязано“ (Станиславски 1950:15). Както самата авторка отбелязва – „трябва да се намери начин да стане видимо за публиката, да се превърне във вокално намерение всяка дума да извиква образ у слушателя“. Обединявайки експертните мнения по темата на имена като Станиславски, Снежина Врангова, Вячеслав Медушевски, Арнаудов и др., достигаме до ценното и полезното в тази част от труда, а именно интерпретацията и „вътрешната режисура“, както докторантката нарича тази сложна по своята същност многопластова изразителност. „За да го постигне, изпълнителят трябва сам да си зададе по отношение на поетичния текст въпросите *кой?*, *къде?*, *кога?*, *как?*, *какво?*, *с кого?*, *кому?* и да превърне получените отговори в обстоятелства, в картинен образ, в емоции“ (цитат от автора). Разгледана е и ролята на пианиста в песенната двойка, като важна част от извървяването на интерпретационния път и достигането на високи художествени постижения. Авторката заключава, че „ако пианистът не артикулира

вътрешно наравно с певица, ансамбълът е невъзможен и поради това съм абсолютно убедена, че владеенето и отношението от страна на пианиста към езика с неговата фонетика, интонация и дикция е задължително условие за общия художествен израз“

За мен като изпълнител и преподавател най-ценни са глава шеста, седма и осма от дисертационния труд. В тях авторката разглежда последователно и подробно общите положения в немския език и прилежащите към темата точки, свързани с кратка история на немския език, немската азбука, фонетично изписване на немското произношение, изходна артикулационна позиция и строежа на думата. След обширно изложение на тази важна, свързана с немския език, дисертантката навлиза в най-съществената и приложима част, а именно изключително детайлни указания за вярна певческа дикция и фонетични напътствия. Прави впечатление прецизното разглеждане и детайлност на спецификата на тази материя. Изключително широк спектър на приложимост откриваме в тази част. Много ценно е и приложението с изложената таблица с приложимите към немския език символи от Международната фонетична азбука, като е указано тяхното произношение в съпоставка с българската фонетика. Богатият професионален и творчески опит на Русева, информационна обоснованост и задълбочена аналитичност придават научна тежест на нейните указания. Приносът в тези части от доктората е безспорен, тъй като това се прави за първи път в изследователското поле. Дисертацията е безспорно водещо изследване и новост с темата, изложението и направените заключения. Поставянето на „немската солова песен с нейната певческа дикция като основен компонент на художествения израз“ в центъра на едно съвременно научно изследване е оптимистично явление за просперитета на камерно-вокалното изкуство в национален мащаб.

Изразявам положителното си становище за приносния характер на представения дисертационен труд. Препоръчвам на уважаемото научно жури да бъде присъдена на Мария Русева образователната и научна степен „Доктор“, професионално направление “Музикално и танцово изкуство

С
о
ф
и
я
,
1
2
.
1
2
.
2
0
1
9
Г
.